Preduslov za rast realnog sektora i povećanje obima domaćih i stranih investicija, a time i broja novih radnih mjesta je

POBOLJŠANJA POSLOVNOG OKRUŽENJA.

Centar za politike i upravljanje je kreirao upitnik za političke partije i analizirao njihove izborne programe i programske deklaracije kako bi zaključio koliko su se zaista ozbiljno posvetili rješenjima koja će omogućiti ostvarivanje obećanja datih pred izbore:

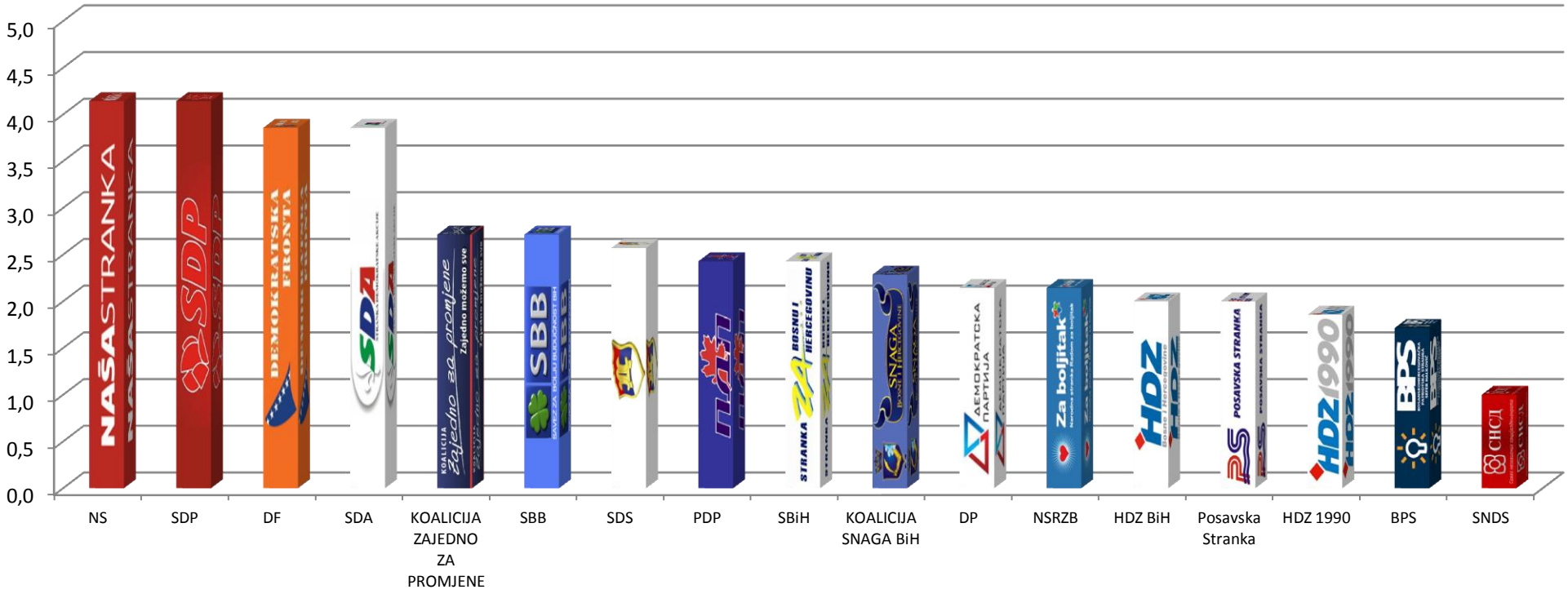

Analizirali smo izborne programe (sa fokusom na ekonomske programe) političkih partija koji su dostupni javnosti na službenim internet stranicama najvećih političkih subjekata u Bosni i Hercegovini u namjeri da zaključimo koliko su pažnje posvetitli pitanjima koja su direktno vezana za poboljšanje poslovnog okruženja u zemlji. Minimalna ocjena je 1 (ne spominje se konkretno pitanje), dok je maksimalna ocjena 5 (kreiran plan djelovanja, predložena rješenja za ojačavanje konkretnih institucija ili konkretne brojke, gdje je prigodno, te ukoliko je potrebno, navedeni Zakoni koje je potrebno izmjeniti).

Grafički prikaz po zasebnim pitanjima:

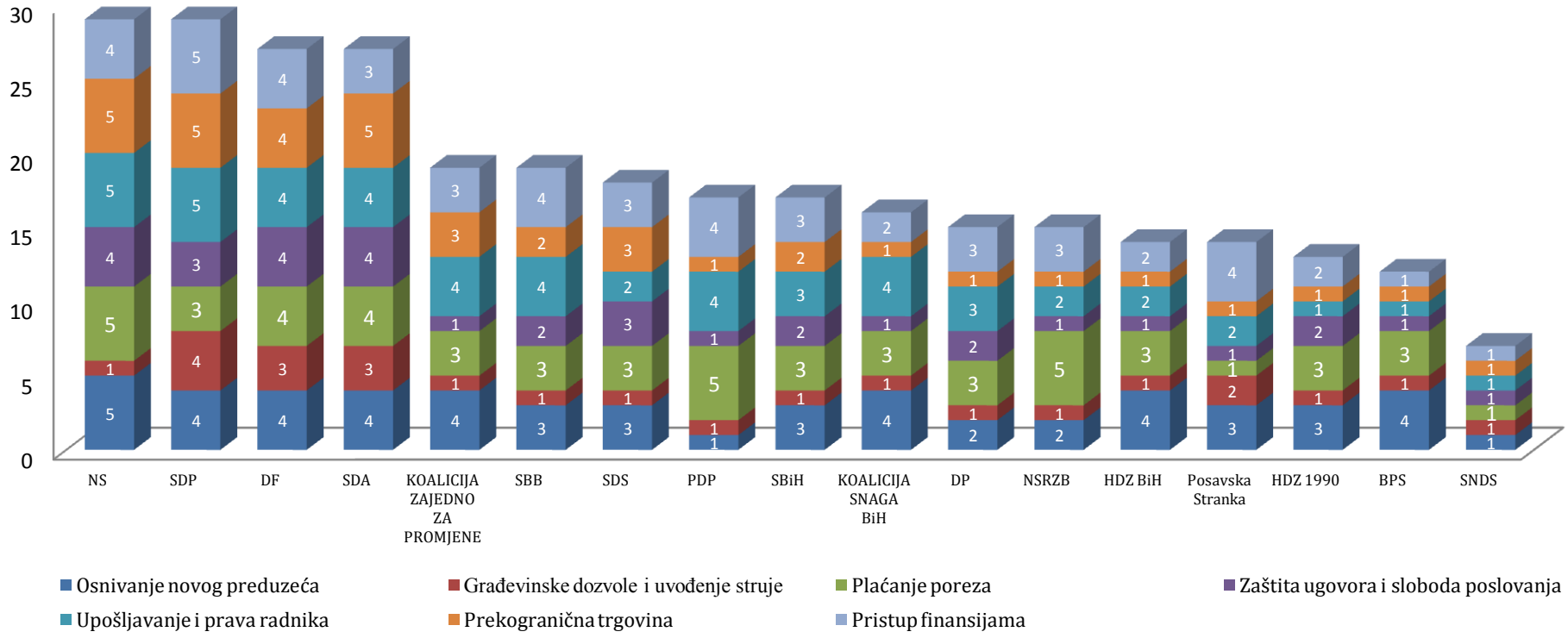

CPU
Centar za politike i upravljanje
Centre for Policy and Governance

Partija	Osnivanje novog preduzeća	Građevinske dozvole i uvođenje struje	Plaćanje poreza	Zaštita ugovora i sloboda poslovanja	Upošljavanje i prava radnika	Prekogranična trgovina	Pristup finansijama	Ukupna ocjena	Prosjek
NS	5	1	5	4	5	5	4	29	4,1
SDP	4	4	3	3	5	5	5	29	4,1
DF	4	3	4	4	4	4	4	27	3,9
SDA	4	3	4	4	4	5	3	27	3,9
KOALICIJA ZAJEDNO ZA PROMJENE	4	1	3	1	4	3	3	19	2,7
SBB	3	1	3	2	4	2	4	19	2,7
SDS	3	1	3	3	2	3	3	18	2,6
PDP	1	1	5	1	4	1	4	17	2,4
SBiH	3	1	3	2	3	2	3	17	2,4
KOALICIJA SNAGA BiH	4	1	3	1	4	1	2	16	2,3
DP	2	1	3	2	3	1	3	15	2,1
NSRZB	2	1	5	1	2	1	3	15	2,1
HDZ BiH	4	1	3	1	2	1	2	14	2,0
Posavska Stranka	3	2	1	1	2	1	4	14	2,0
HDZ 1990	3	1	3	2	1	1	2	13	1,9
BPS	4	1	3	1	1	1	1	12	1,7
SNDS	1	1	1	1	1	1	1	7	1,0

CPU
Centar za politike i upravljanje
Centre for Policy and Governance

Otvoriti novo preduzeće u Bosni i Hercegovini je prava birokratska noćna mora za svakoga ko se želi baviti biznisom u Bosni i Hercegovini, bez obzira da li je domaći ili strani državljanin. Doing Buseiness izvještaj je Bosnu i Hercegovinu smjestio na 174. poziciju (od 189 zemalja) prema lakoći osnivanja novog preduzeća. Evo kako su se političke partije pozabavile pitanjem olakšanja procedure za otvaranje novog preduzeća:		
Partija	**Ocjena**	**Opis**
NS	5	Predlaže u više poglavlja konkretna rješenja kako olakšati i pojeftiniti otvaranje preduzeća, predlaže osnivanje Centara poslovne izvrsnosti (tehničko tehnoloških centara), te navodi konkretne izmjene i dopune Zakona o registraciji poslovnih subjekata.
BPS	4	Predlaže osnivanje Centara za razvoj poduzetničke aktivnosti u čiju nadležnost spada i pomoć pri registraciji fime. Ne spominje smanjenje roka za registraciju.
DF	4	Predlaže rješenje po kojem bi registracija novih kompanija bila moguća u jednom danu i na jednom šalteru, uz mnogo niže troškove.
HDZ BiH	4	Predlaže uspostavljanje e-uprave i izmjene zakona (ne navodeći zakon) za olakšavanje postupka registracije poduzeća.
KOALICIJA SNAGA BiH	4	Predlaže uspostavljanje konkretnih kantonalnih Ureda koji će izdavati na jednom mjestu sve potrebne dokumente za otvaranje preduzeća (sa rokom od 30 dana, koji je prevelik).
KOALICIJA ZAJEDNO ZA PROMJENE	4	Predlaže uspostavljanje posebnog državnog Ureda koji će omogućiti otvaranje preduzeća u roku od 24h.
SDA	4	Predlaže uspostavljanje e-registra za licence i dozvole, smanjenje vremena za registraciju i izmjene Zakona o administrativnim taksama BiH za pojeftinjenje postupka registracije preduzeća.
SDP	4	Predlaže smanjenje potrebnog kapitala za osnivanje novog preduzeća, uspostavljanje koordinacionog tijela vlada i udruženja poslodavaca, te donošenje posebnog programa reformi (ne navodeći plan).
HDZ 1990	3	Predlaže smanjenje birokratizacije u procesima ishođenja potrebne dokumentacije za realiziranje novih investicija.
Posavska Stranka	3	Predlaže izmjene zakona (ne navodeći kojih) kako bi se pojednostavilo osnivanje novih gospodarskih subjekata.
SBB	3	Predlaže stvaranje predpostavki za pokretanje i razvoj malih i srednjih preduzeća ne navodeći konkretna rješenja.
SBiH	3	Predlaže pojednostavljenje procedure za otvaranje firmi ne navodeći konkretna rješenja.
SDS	3	Predlaže niz mjera koje će doprinjeti uklanjanju administrativnih barijera među kojima se nalazi i pojednostavljenje i ubrzanje procedura za registraciju preduzeća i radnji, ne navodeći kako.
DP	2	Predlaže eliminisanje administrativnih barijera u cilju unapređenja poslovnog ambijenta, ne osvrćući se konkretno na registraciju novih preduzeća.
NSRZB	2	U generalnom tekstu spominje pojednostavljenje procedure osnivanja preduzeća.
PDP	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure otvaranja novih preduzeća u svom ekonomskom programu.
SNDS	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure otvaranja novih preduzeća u svom ekonomskom programu.

Ishođenje dokumentacije za izgradnju novog objekta je dugotrajan proces koji odbija potencijalne investitore u proizvodnom sektoru da grade svoje proizvodne pogone u Bosni i Hercegovini. Doing Buseiness izvještaj je Bosnu i Hercegovinu smjestio na 175. poziciju (od 189 zemalja) prema lakoći dobijanja građevisnke dozvole, te na 164. poziciju prema lakoći priključenja na elektrodistributivnu mrežu. Evo kako su se političke partije pozabavile pitanjem olakšanja procedure za dobijanje građevinske dozvole:		
Opis	**Ocjena**	**Opis**
SDP	4	Predlaže donošenje posebnog programa reformi (ne navodeći plan) koji bi uključio olakšano dobijanje dozvola za gradnju, te usvajanje Zakona o poticanju privatnih investicija koji bi između ostalog regulisao osiguranje građevinskog zemljišta i donošenje Zakona o izmjeni registracije nekretnina u cilju pojednostavljenja vođenja evidencije iz oblasti zemljišne administracije.
DF	3	Navode problem građevisnkih dozvola i daju općenito rješenje debirokratizacije procesa dobijanja dozvola.
SDA	3	Predlažu reformu zemljišne administracije (ne navodeći kako) i predlažu uspostavu javnih e-registara za licence i dozvole. Ne osvrće se konkretno na građevinske dozvole.
Posavska Stranka	2	Predlažu pojednostavljenje procedure i uklanjanje admistrativnih zapreka i propisa koji kompliciraju postupak dobijanja građevinskih dozvola. Ne navode konkretna rješenja.
BPS	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
DP	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
HDZ 1990	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
HDZ BiH	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
KOALICIJA SNAGA BiH	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
KOALICIJA ZAJEDNO ZA PROMJENE	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
NS	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
NSRZB	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
PDP	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
SBB	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
SBiH	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
SDS	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.
SNDS	1	Ne spominje pojednostavljenje procedure za dobijanje građevinske dozvole i priključenje na elektrodistibutivnu mrežu u svom ekonomskom programu.

CPU
Centar za politike i upravljanje
Centre for Policy and Governance

Sistem plaćanja poreza i poreska politika, posebno kada je u pitanju oporezivanje rada su izuzetno nepovoljni za razvoj realnog sektora. Doing Buseiness izvještaj je Bosnu i Hercegovinu smjestio na 135. poziciju (od 189 zemalja) prema lakoći plaćanje poreza. Evo kako su se političke partije pozabavile pitanjem olakšanja procedure plaćanja poreza te reformom poreske politike:		
Partija	**Ocjena**	**Opis**
NS	5	Predlaže diferenciranu stopu PDV-a sa ekzaktnim brojkama i smanjenje praga za registraciju PDV obveznika, izjednačenje visine doprinosa u FBiH sa doprinosima u RS, uvođenje ličnog odbitka u RS-u (do 300 KM), proširivanje poreske osnovice u FBiH ukidanjem poreskih izuzetaka, uvođenje progresivne stope poreza na dohodak, te povećanje akciza.
NSRZB	5	Predlaže uvođenje dvije stope PDV-a (niža od 5%, a viša od 22%), donošenje Zakona za ukidanje doprinosa u proizvodnom sektoru, porezni poticaj za privredne subjekte koji ulažu u istraživanje i razvoj, te ukidanje plaćanja PDV-a privrednih subjekata koji se bave turizmom.
PDP	5	Predlaže smanjenje stope doprinosa i poreza na lična primanja na 52% neto plate, olsobađanje poreza na reinvestiranu dobit, uvođenje dvije stope PDV-a (niža 5%, viša nije definirana), uvođenje dodatnih akciza na luksuz, ukidanje svih parafiskalnih nameta koji opterećuju privredu, uvođenje paušalnog oporezivanja za određene djelatnosti, uvođenje progresivne stope poreza na imovinu, oslobađanje poreza na imovinu za sve objekte u kojima je zaposleno barem 5 ljudi. Daje niz preporuka i navodi zakone koje treba izmjeniti.
DP	4	Predlaže širenje poreske osnovice i snižavanje poreskih stopa na najnižu moguću mjeru, smanjenje poreza na plate i primanja, doprinosa i direktnih poreza. Ne daje konkretne brojke.
SDA	4	Predlaže produženje roka za plaćanje PDV-a, i smanjenje roka za povrat PDV-a, oslobađanje neto izvoznika plaćanja PDV-a na uvoz sirovina, smanjenje poreza i doprinosa na platu ispod 50% od neto primanja, ukidanje neoporezivih stavki. Ne daje konkretne brojke.
BPS	3	Predlaže poresku politiku koja će podsticati ulaganje i razvoj, oslobađanje plaćanja poreza za razvojne poslove preduzeća, kao i za nova preduzeća u prve tri godine poslovanja. Ne daje konkretna rješenja ili brojke.
DF	3	Predlaže promjenu naplate PDV-a i produženje roka za plaćanje PDV-a, poresku reformu koja će postepeno smanjiti visinu i broj nameta, uvođenje strožijih propisa i sankcija za utaju poreza i neplaćanje doprinosa, smanjenje stope poreza na dobit za kompanije koje odluče reinvestirati ostvarenu dobit u pokretanje proizvodnje, te uspostavljanje efikasne admistracije za prikupljanje poreza. Ne daje konkretne brojke.
HDZ 1990	3	Predlaže porezno i finansijsko rasterećenje poduzetništva od svih fiskalnih i parafiskalnih nameta. Ne daje konkretna rješenja ili brojke.
HDZ BiH	3	Predlaže smanjenje fiskalnih opterećanja , poreznih i neporeznih opterećenja gospodarstva, posebice u sferi doprinosa. Zalaže se za poreznu politiku koja će dati jednake mogućnosti domaćim i stranim preduzećima za poreske olakšice. Ne daje konkretna rješenja ili brojke.
KOALICIJA SNAGA BiH	3	Predlaže uvođenje poreskih olakšica, manjih stopa poreza i doprinosa na plate, te preusmjerenje dijela poreza u istraživanje, nauku, kulturu sport i obrazovanje. Ne daje konkretna rješenja ili brojke.
KOALICIJA ZAJEDNO ZA PROMJENE	3	Predlaže rasterećenje privrede od parafiskalnih nameta do snižavanje poreza i doprinosa, te uslovno rasterećenje stranih firmi od plaćanja dijela poreza i doprinosa na period od dvije godine. Ne daje konkretna rješenja ili brojke.
SBB	3	Predlaže izmjene sistema dirktnih poreza, uvođenje progresivne stope poreza na dohodak, te uspostavljanje efikasne admistracije za prikupljanje poreza. Ne daje konkretna rješenja ili brojke.
SBiH	3	Predlaže smanjenje poreskog opterećenja i širenje poreske osnove, te generalno smanjenje opterećenja privrede. Ne daje konkretna rješenja ili brojke.
SDP	3	Predlaže poresku reformu koja će povečati oporezivanje potrošnje, a sniziti poreze i doprinose na plate, te predlaže poseban program reformi koji će uključiti snjžavanje nivoa poreza i njihovo restruktuiranje. Ne navodi konkretne brojke.
SDS	3	Predlaže uvođenje diferencirane stope PDV-a i progresivne stope poreza na dohodak. Ne daje konkretna rješenja ili brojke.
Posavska Stranka	1	Ne spominje promjenu poreske politike, niti pojednostavljenje procedure za plaćanje poreza.
SNDS	1	Ne spominje promjenu poreske politike, niti pojednostavljenje procedure za plaćanje poreza.

Zaštita ugovora i nesigurnost naplate ugovorenih obaveza mnoge zdrave kompanije šalje u bankrot i stečaj. Doing Buseiness izvještaj je Bosnu i Hercegovinu smjestio na 115. poziciju (od 189 zemalja) prema kriteriju zaštite ugovora. Evo kako su se političke partije pozabavile pitanjem povećanja efikasnosti pravosudnog sistema u cilju zaštite ugovora i sigurnosti za poslovanje:		
Opis	**Ocjena**	**Opis**
DF	4	Predlaže kreiranje uslova za djelotvornije rješavanje privrednih sporova i ubrzavanje izvršnih postupaka kroz donošenje zakona koji će definirati precizne rokove izmirivanja ugovorenih obaveza i redizajn stečajnih procedura. Ne daje konkretan plan.
NS	4	Predlaže donošenje novog zakona o privrednim društvima FBiH, i izmjene i dopune Zakona o politici direktnih strnaih ulaganja u BiH, što uključuje zaštitu investitora, rješavanje sporova i sigurnost ulaganja. Ne daje konkretan plan.
SDA	4	Predlaže formiranje privrednih sudova, usvajanje Zakona o finansijskoj kosolidaciji privrednih društava, te redizajn stečajnih procedura i uvođenje predstečajnog poravnanja. Ne daje konkretan plan.
SDP	3	Predlaže konsolidaciju postojećih institucija sudsko-tužilačke vlasti i Agencije za prevenciju korupcije u BiH. Ne daje konkretan plan.
SDS	3	Predlaže reformu pravosuđa koju treba fokusirati u oblasti privrednog sudovanja i vlasničkih odnosa.
DP	2	Predlaže uspostavljanje zakonitosti, poslovne discipline i zaštitu intelektualnog vlasništva. Ne daje konkretna rješenja.
HDZ 1990	2	Predlaže stvaranje pravno-finansijskog okvira za razvoj gospodarstva. Ne daje konkretna rješenja.
SBB	2	Predlaže jačanje institucionalnog okvira s ciljem zaštite privatne svojine, zaštite licenci i autorskih prava. Ne daje konkretna rješenja.
SBiH	2	Predlaže moderniziranje pravnog okvira za poslovni sektor i jačanje mehanizama provođenja sudskih odluka. Ne daje konkretna rješenja.
BPS	1	Ne spominje povećanje efikasnosti pravosudnog sistema u cilju zaštite ugovora i omogućavanje sigurnosti za poslovanje.
HDZ BiH	1	Ne spominje povećanje efikasnosti pravosudnog sistema u cilju zaštite ugovora i omogućavanje sigurnosti za poslovanje.
KOALICIJA SNAGA BiH	1	Ne spominje povećanje efikasnosti pravosudnog sistema u cilju zaštite ugovora i omogućavanje sigurnosti za poslovanje.
KOALICIJA ZAJEDNO ZA PROMJENE	1	Ne spominje povećanje efikasnosti pravosudnog sistema u cilju zaštite ugovora i omogućavanje sigurnosti za poslovanje.
NSRZB	1	Ne spominje povećanje efikasnosti pravosudnog sistema u cilju zaštite ugovora i omogućavanje sigurnosti za poslovanje.
PDP	1	Ne spominje povećanje efikasnosti pravosudnog sistema u cilju zaštite ugovora i omogućavanje sigurnosti za poslovanje.
Posavska Stranka	1	Ne spominje povećanje efikasnosti pravosudnog sistema u cilju zaštite ugovora i omogućavanje sigurnosti za poslovanje.
SNDS	1	Ne spominje povećanje efikasnosti pravosudnog sistema u cilju zaštite ugovora i omogućavanje sigurnosti za poslovanje.

Centar za politike i upravljanje
Centre for Policy and Governance

Procedura za upošljavanje novih radnika u BiH je izuzetno komplicirana, te je prema Doing Buseiness izvještaju Bosna i Hercegovina smještena na 111. poziciju (od 189 zemalja) prema kriteriju zapošljavanja radnika. Uz to, visine poreza i doprinosa na platu su izuzetno visoki i doprinose stvaranju sivog tržišta i nepoštovanja zagarantovanih prava radnika. Evo kako su se političke partije pozabavile pitanjem olakšavanja procedure za registraciju novih radnika, modelima za stimulaciju upošljavanja radnika, te zaštitom radničkih prava:		
Partija	**Ocjena**	**Opis**
NS	5	Predlaže izmještanje servisiranja zdravstvenog osiguranja iz javnih službi za zapošljavanje, uvođenje modela "portfolio" zapošljavanja, osavremnjavanje radnog zakonodavstva u konsultaciji sa sindikatima, pružanje podrške poduzetništvu mladih i samozapošljavanju, stimuliranje mobilnosti radne snage, te sufinansiranje programa zapošljavanja pripravnika u strateškim sektorima sa jasno datim finansijskim modelom.
SDP	5	Predlaže omogućavanje prijavljivanje radnika sa minimumom potrebnih procedura, uvođenjem elektronskog prijavljivanja ionline sistema praćenja stanja iz oblasti zapošljavanja. Zatim rasterećenje plaća za jednu trećinu u odnosu na postojeće stanje, kontinuirani inspekcijski nadzor za iskorjenjivanje sivog tržišta, osiguranje uvezivanja radnog staža za radnike bez uplaćenih doprinosa, te usvajanje novog Zakona o radu koji će omogućiti konsenzus između poslodavaca i predstavinka rada, te aktivne mjere zapošljavanja.
DF	4	Predlaže reformu sistema zapošljavanja kroz usmjeravanje aktivnih politika zapošljavanja, donošenje zakona koji će omogućiti lakše zapošljavanje, ojačavanje kapaciteta javnih službi za zapošljavanje.
KOALICIJA SNAGA BiH	4	Predlaže uvođenje poreznih olakšica u cilju stimuliranja upošljavanja i uvođenje manjih stopa poreza i doprinosa na plate. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika.
KOALICIJA ZAJEDNO ZA PROMJENE	4	Predlaže osnivanje fonda za podršku zapošljavanja mladih, uvođenje modela "portfolio" zapošljavanja i promociju "offset" poslova, stimulaciju zapošljavanja u izvozno orjentiranoj proizvodnji i za samozapošljavanje. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika.
PDP	4	Predlaže uvođenje modela "portfolio" zapošljavanja, izmjenu poreskih zakona radi stimulacije upošljavanja, uvođenje sistema socijalnog preduzetništva s ciljem upošljavanja teško zaposlivih kategorija stanovništva. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika.
SBB	4	Predlaže uvođenje poreskih olakšica u cilju stimulacije upošljavanja, smanjivanje poreza i doprinosa na plate, stimuliranje veće mobilnosti radne snage, poduzimanje mjera za zapošljavanje invalidnih osoba i osoba koje su zbog krize ostale bez posla te mladih nezaposlenih osoba, stimuliranje upošljavanja pripravnika sa visokim obrazovanjem, uvođenje sistema socijalnog poduzetništva. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika.
SDA	4	Predlažu povećanje iznosa sredstava za aktivne mjere zapošljavanja, fond za podsticanje omladinskog poduzetništva, kreiranje programa zapošljavanja za različite ciljne grupe, izmjenu Zakona o radu i kolektivnog ugovora, izmjenu zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih, te usvajanje Zakona o obrazovanju odraslih na nivou entiteta i kantona. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika.
DP	3	Predlaže administrativnog utvrđivanja najniže cijene radnog sata u cilju zaštite radničkog standarda, uvođenje obuke za preduzetništvo i zalaže se za punu slobodu sindikalnog udruživanja i djelovanja. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika ili modele za stimulaciju upošljavanja.
SBiH	3	Predlaže mjere ekonomske politike za stimuliranje zapošljavanja mladih, osiguranje povoljnih uslova privređivanja u granama koje apsorbuju veću zaposlenost u kratkom roku. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika ili zaštitu prava radnika.
HDZ BiH	2	Zalaže se za veću pažnju usmjerenu ka ženama poduzetnicama i zapošljavanju mladih stručnih osoba. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika, modele za stimulaciju upošljavanja ili modele za zaštitu prava radnika.
NSRZB	2	Zalaže se ukidanje doprinosa poreza na plaće u proizvodnim sektorima, povećanje neoporezive osnovice dohodaka, te za udvostručavanje zaposlenosti privatnog sektora. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika ili zaštitu prava radnika.
Posavska Stranka	2	Zalaže se za revidiranje postojećih kolektiuvnih ugovora u korist radništva, povećanje kazni za poslodavce koji ne prijavljuju radnike. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika ili modele za stimulaciju upošljavanja.
SDS	2	Zalaže se za poboljšanje tržišta rada programima prekvalifikacija i finansijske i porezne poticaje za otvaranje novih radnih mjesta, striktnu primjenu kolektivnih ugovora i zaštitu prava radnika na rad i zaradu. Podržava rad sindikata i prava radnika. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika ili zaštitu prava radnika.

BPS	1	Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika, zaštitu prava radnika, niti modele za stimulaciju upošljavanja.
HDZ 1990	1	Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika, zaštitu prava radnika, niti modele za stimulaciju upošljavanja.
SNDS	1	Zalaže se da se ekonomskim mjerama podstiče zaposlenost i za edukaciju visokostručnih kadrova kroz sticanje prakse u evropskim i svjetskim institucija. Ne daje konkretna rješenja za olakšanje registracije novih uposlenika, zaštitu prava radnika ili modele za stimulaciju upošljavanja.

Prema Buseiness izvještaju Bosna i Hercegovina je smještena na 107. poziciju (od 189 zemalja) prema kriteriju međudržavna trgovina. Evo kako su se političke partije pozabavile pitanjem olakšavanja procedure izvoz, ekonomskom diplomatijom, usvajanjm međunarodnih standarda, te potpisivanjem međunarodnih trgovinskih sporazuma:

Partija	Ocjena	Opis
NS	5	Predlaže definisanje paketa mjera i propisa sa ciljem povećanja plasmana domaćih proizvoda na domaćem i stranom tržištu, usklađivanje i harmonizaciju domaće pravne legislative s legislativom EU o standardima kvaliteta (ISO, HACCP, HALAL, IFS, BFC...), formiranje Ministarstva poloprivrede u Vijeću ministara BiH, te pooštravanje kriterija zdravstvene i higijenske ispravnosti proizvoda.
SDA	5	Predlaže pružanje poticaja izvoznoj orjentaciji putem posebnog fonda, usvajanje međunarodnih standarda i certifikata u skladu sa prijedlozima EU, uspostavljanje posebnog odjela "trgovinskog savjetnika" u DKP-ima najznačajnijih zemalja, započinjanje pregovora i potpisivanje sporazuma o slobodnoj i preferencijalnoj trgovini tamo gdje ima interesa za BiH privredu, te oslobađanje neto izvoznika od plaćanja PDV-a na izvoz sirovina.
SDP	5	Predlaže brzo okončanje procesa pregovora za članstvo BiH u WTO, jačanje institucija za podršku izvozu, razvijanje državnog programa promocije domaće proizvodnje kroz sistem certificiranja kvaliteta, pružanje obilne tehničke pomoći u promociji izvoza i jačanju kapaciteta domaćih firmi za istup na izvozna tržišta, provođenje politika koje uključuju podizanje konkurentnosti u indutriji i poljoprivredi, povoljniji izvori finansiranja kompanija sa izvoznim potencijalom, te mjere zaštite domaće proizvodnje kroz tarifne i adminstrativne mjere.
DF	4	Predlaže usvajanje važećih EU i WTO standarda kvalitete, predlaže industrijsku strategiju koja bi odredila grane koje imaju najveći potencijal za izvoz, te omogućen olakšani pristup kapitalu za izvoznike. Ne osvrće se na ekonomsku diplomatiju i sklapanje međnarodnih sporazuma.
KOALICIJA ZAJEDNO ZA PROMJENE	3	Predlaže proglašenje teritorija oko Neuma bescarinskom zonom, a potom i zonom slobodne trgovine. Ne osvrće se na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
SDS	3	Predlaže pojednostavljenje i ubrzanje procedura pri izvoznim poslovima i carinjenju. Ne osvrće se na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
SBB	2	Zalaže se za regionalnu trgovinu, međugarničnu saradnju zemalja zapadnog Balkana, te usvajanje mjera u oblasti ekonomije i povećanja izvoza. Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
SBiH	2	Zalaže se za organizirani nastup bh. privrede na stranim tržitima i jačanje ekonomske diplomatije, te smanjenje poreskog opterećenja izvoznika. Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
BPS	1	Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
DP	1	Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
HDZ 1990	1	Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
HDZ BiH	1	Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
KOALICIJA SNAGA BiH	1	Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
NSRZB	1	Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
PDP	1	Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.

Posavska Stranka	1	Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.
SNDS	1	Ne predlaže kokrente mjere, te se ne osvrće na ekonomsku diplomatiju, usvajanje standarda i sklapanje međnarodnih sporazuma.

Prema Buseiness izvještaju Bosna i Hercegovina je smještena na 73. poziciju (od 189 zemalja) prema kriteriju dobijanje kredita. Pored toga su kreditni uslovi za privredu u Bosni i Heecegovini mnogo nepovoljniji od onih u zemljama EU. Evo kako su se političke partije pozabavile pitanjem olakšanog i jeftinijeg pristupa finansijama, te stabilizacijom finansijskog tržišta:

Partija	Ocjena	Opis
SDP	5	Predlaže unapređenje povećanje kapitala Razvojne banke Federacije BiH i unapređenje njenog korporativnog upravljanja, povećanje ponude povoljnijih kredita za financiranje realnog sektora i ponudu novih financijskih proizvoda preko Razvojne banke, unapređenje nadzora nad bankama u BiH uz jačanje integrativne uloge Centralne banke, podršku obnovi tržišta kapitala i novca kroz ponudu kvalitetnih vrijednosnih papira na berzama u postupku privatizacija državnog kapitala i pribavljanja novca i kapitala za financiranje javnih razvojnih projekata i financiranje budžetskih deficita, omogućavanje da građani sudjeluju na tržištu kapitala i novac kroz kupovinu obveznica i trezorskih zapisa, pripremu posebne kreditne linije u osiguranju kapitala za financiranje investicija za određene ciljeve investiranja, a kroz mjere jačanja potencijala razvojnih banaka povećati njihov kapacitet za financiranje privatnih investicija, donošenje zakonske regulative u domenu financijskog poslovanja kojim se uvodi financijska disciplina u stvaranju i izmirivanju obaveza u poslovanju privrednih društava, te usvajanje sektorske politike za razvoj i korištenje fondova EU.
DF	4	Predlaže da se budžetski novac, novac fondova i svi drugi javni prihodi deponuju isključivo u bankama koje su vlasništvo državnih institucija, dakle entitetskih vlada, kako bi upravo te institucije dobile mogućnost da na osnovu takvih depozita utječu na visinu kamate na finsijskom tržištu BiH u smislu njezinoga smanjenja, kao i na mogućnost da se tim putem domaćim firmama mogu osigurati finansijske garancije neophodne pri dobijanju većih poslova u zemlji i u inostranstvu, te omogućavanje domaćim građanima i stranim investitorima da ulažu u domaću privredu i izgradnju putne i energetske infrastrukture kroz aktiviranje tržišta kapitala, što bi ponudilo povoljniji vid finansiranja projekata od državnog do općinskog nivoa putem izdavanja obveznica i ujedno smanjilo zavisnost od komercijalnih banaka u stranom vlasništvu.
NS	4	Predlaže redefiniranje uloge Razvojne banke, povećanje njene uključenost u investicijsku politiku, unapređenje efikasnost i transparentnost njenog poslovanja. U skladu s tim, unapređenje transparentnosti rada kroz propisivanje obaveznih mjesečnih i kvartalnih izvještaja, zatim izradu plana rada Razvojne banke koji će biti usmjeren na privredni razvoj, saradnju i povezivanje domaćih proizvođača, kompanija, bankarskog sektora, resornih ministarstava i međunarodnih institucija, te jačanje kapaciteta i kompetencija Nacionalnog fiskalnog vijeća, kako bi se izbjegle reperkusije poput neusvajanja budžeta po osnovu raznih vidova neusaglašenosti.
PDP	4	Predlaže da se financijska sredstva za podršku privredi obezbijede uštedama koje se mogu postići u budžetu restruktuiranjem javnog sektora (institucija i javnih preduzeća) i iz rezervi Centralne banke u vidu fondova: garantni fond za podršku osnivanja novih preduzeća koga bi trebali osnovati zajedničkim sredstvima IR banke i budžeta lokalnih zajednica), fond za podršku zapošljavanju iz zajedničkih sredstava republičkg budžeta i budžetalokalnih zajednica, fond za stimulaciju izvozno orjentisanih preduzeća.
Posavska Stranka	4	Predlaže osnivanje Agrobanke čiji bi osnivačka kapitalna ulaganja bila isključivo domaća, bez uplitanja stranog kapitala (ne izravno). Kako je stopa povrata na uložena sredstva u poljoprivredi najmanja, postojeće komercijalne banke nisu voljne kreditirati poljoprivrednu proizvodnju, država bi morala sufinancirati dio kamata kako bi kreditne linije za poljoprivrednike bile poticajne i prihvatljive. Specijalizirane banke s manjim osnivačkim kapitalom bi omogućile revitalizaciju proizvodnje i sveopći razvoj društva i države. S njima bi se potakla konkurentnost cjelokupnog bakarskog sektora te bi se velike strane banke na izvjestan način prisilile da svoje poslovanje prilagođavaju novonstalom financijskom tržištu, što bi u konačnici moralo dati rezultate sa znatno većim financijskim slobodama i fleksibilnijiom ponudom kapitala na domaćem tržištu.
SBB	4	Predlaže održavanje stabilne monetarne politike, što podrazumijeva punu podršku radu Centralne Banke BiH, reforme u smislu preraspodjele sredstava s područja sa slabim ekonomskim povratom (administracija, vojska) na ona koja imaju visoku ulogu u razvoju ekonomije (obrazovanje, zdravstvo itd.). SBBBiH stoji na stanovištu da je u državi neophodno koristiti potencijale domaćih banaka, čiju će aktivu poboljšati depoziti velikih državnih firmi.

DP	3	Predlaže sistemske podsticaje za "greenfield" investicije, obezbjeđenje ravnopravne konkurencije i sprečavanje monopola, izgradnju institucija finansijskog tržišta, uspostavljanje zakonitosti, poslovne i bankarske discipline, poslovne i bankarske tajnosti.
KOALICIJA ZAJEDNO ZA PROMJENE	3	Predlaže formiranje Razvojne i izvozne banke, osnivanje fonda za stimulaciju izvozno orjentisanih preduzeća, obustavljanje svih neproizvodnih investicija, osim infrastrukturalnih, pooštrenje finansijske discipline, rješavanje pitanja nelikvidnosti.
NSRZB	3	Predlaže poticajne mjere i aktivnosti radi ostvarivanja ciljeva razvoja bosanskohercegovačke ekonomije, koje se utvrđuju Zakonom, odnose se na subvencioniranje kamata po kreditima i to preuzetim i novim kreditima, te kreditiranje za početak poslovanja koji će značiti stvaranje nove vrijednosti i dodatno zapošljavanje svakog novog radnika.
SBiH	3	Predlaže ograničenje i racionalizaciju javnih rashoda, konsolidiranje javnog duga (unutrašnjeg i vanjskog), pooštrenje finansijske discipline, posebno kada je u pitanju poslovanje sa gubitkom.
SDA	3	Predlaže jačanje finansijske discipline, formiranje fonda za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća, te primjenu Zakona o državnoj pomoći BiH uključiti finansiranje aktivnosti koje se odnose na promociju i razvoj izvoza.
SDS	3	Predlaže mogućnost osnivanja banke sa većinskim državnim učešćem, primjera radi, Poštanske banke, za koju postoje infrastrukturni i djelimično kadrovski uslovi, a koja bi svojom konkurentnošću otvorila tržišnu utakmicu i pod povoljnijim uslovima obezbjeđivala sredstva za podsticaj privrede.
HDZ 1990	2	Zalaže se za jačanje potpore izvoznicima i uspješnim tvrtkama, fiskalnu potporu unaprjeđenju poslovanja, reformu i reorganizaciju državne uprave kako bi se u proračunima osiguralo više novca za potporu razvoju gospodarstva, te uspostavu snažnog bankarskog sustava koji će biti u stanju pratiti proizvodne programe.
HDZ BiH	2	Zalaže se za omogućavanje pristupa izvorima financiranja malih i srednjih poduzeća, osiguranje financijskih potpora, kako putem grantova tako i putem povoljnijeg kreditiranja.
KOALICIJA SNAGA BiH	2	Zalaže se za aktiviranje investicija, osiguranjem boljih uslova profita, od štednje u bankama.
BPS	1	Ne spominje stabilizaciju finansijskog tržišta i olakšan pristup finansijama realnom sektoru.
SNDS	1	Ne spominje stabilizaciju finansijskog tržišta i olakšan pristup finansijama realnom sektoru.